

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство на Калина Тошкова Митева на тема: СТИЛОВИ, ИНТЕРПРЕТАЦИОННИ И ТЕХНИЧЕСКИ ОСОБЕНОСТИ В КОНЦЕРТИТЕ ЗА ЦИГУЛКА И ОРКЕСТЪР ОТ ПЕТЪР ХРИСТОСКОВ.

Рецензент : проф. д-р Адриан Георгиев, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита на заседание на катедра „Струнни инструменти“ към Инструментален факултет на НМА „Проф. Панчо Владигеров“, проведено на 15.02.2021 г. Научният труд е изложен в 120 страници и съдържа увод, три глави, заключение, 53 нотни примера, 5 приложения, справка за приносните моменти и приложена справка на художествено-творческа дейност. Библиографията включва 40 литературни източника на български, руски и английски език, 17 аудиозаписа, 5 интервюта и документални записи. Научен ръководител е проф. Елисавета Казакова.

Калина Митева е завършила с отличие през 2009 г. Националното музикално училище „Любомир Пипков“, в класа на проф. Елисавета Казакова. От същата година е приета в Националната музикална академия „проф. Панчо Владигеров“, отново в класа на проф. Елисавета Казакова. Дипломира се с магистърска степен и отличен успех през 2014 г. От 2015 г. е редовен докторант с научен ръководител проф. Елисавета Казакова. Посещава майсторските класове на Минчо Минчев, Гил Шахам, Ангел Станков, Сашко Гаврилов, Трифон Силяновски, Марио Серяков, Вилмош Шабади, Шарон Кам, Евгения Епщайн и др. През 2010 г. се обучава в Американската академия за музика и изящни изкуства във Фонтебло, Франция, с преподаватели по цигулка Алексис Галперин, Бевърли Лънт и Гордън Николич, а по камерна музика – Филип Ентермонт и Диана Лигети. Удостоена е с наградата „Casadesus“. От предоставената справка е видна огромна концертна изпълнителска активност, както и награди от конкурси, между които :

- Международен конкурс за струнни инструменти в гр. Ниш, Сърбия – Голямата награда ;
- XXII национален конкурс за млади инструменталисти и певци „Светослав Обретенов“, Провадия – I награда и златен медал;
- Американска музикална академия във Фонтебло, Франция – Награда „Casadesus“;
- Втори международен конкурс за австрийска инструментална камерна музика, София – II награда и специална награда „Антон Веберн“ (Дуо с Георги Беломъжов);
- Международен конкурс „Музиката и земята“ – I награда за камерна музика (Дуо с Георги Беломъжов);
- Международен конкурс „ISA Chamber music competition“ в Райхенау, Австрия, Специална награда (с Камерен ансамбъл „Силуети“)

От предоставената справка е видно също и огромна концертна дейност като солист с редица оркестри, както и участие в състава на камерен ансамбъл „Силуети“. Отбелязани са и концертни изпълнения на произведения на П. Христосков, от което следва и интереса и към изследването в дисертационния труд. Настоящият дисертационен труд е посветен на цигулковото концертно творчество на Петър Христосков – ярка и ценна личност за българската музикална култура. По думите на докторанта Калина Митева, цялостният принос на артиста

Петър Христосков като изпълнител, педагог и композитор има важна роля за развитието на българското цигулково изкуство. Школата на Христосков продължава пътя си и днес в лицето на многобройните му възпитаници и последователи. Наличието на оскъдни източници за делото на Петър Христосков е друг водещ мотив при избора на обект на изследването.

Обект на изследването са Концерт за цигулка и оркестър № 1, опус 6; Концерт за цигулка и оркестър № 2, опус 9 и Концерт за цигулка и оркестър № 3, опус 35 от Петър Христосков. **Предмет** на изследването са стиловите, интерпретационни и технически особености в тях. Основна цел пред автора на дисертацията е да насочи вниманието към стойността на посочените творби и да очертае мястото на концертите за цигулка от Петър Христосков, като едни от ценните произведения в цигулковия репертоар от български автор. **Главна задача** на изследването е да провокира интереса на бъдещите изпълнители към тези творби, като спомогне за разкриване на някои от специфичните проблеми в тях и ги направи достойни на повече музиканти. Използваната методологична основа включва исторически, аналитичен, сравнителен и интерпретативен метод. Използвани са различни типове анализ по отношение на стила, изразността, тематизма, чисто техническите, инструментални решения и интерпретацията.

Първа глава е посветена на кратък общ исторически преглед на цигулари виртуози - композитори от края на XVII в. до началото на XX в. Проследена е връзката между тези две ярко изразени сфери в творчеството на големите личности на цигулковото изкуство и значението им за развитието на цигулковата школа. По думите на Калина Митева, в цигулковото изкуство и практика, както и от близкото минало, все по-рядко се срещат музиканти, в които двете сфери – на изявен изпълнител и композитор, са изразени равностойно в една личност. Днес по-скоро превес има изпълнителят, а композиторът почти е изчезнал. Калина Митева изказва предположение, че е възможно е отговорът да е свързан с фокуса на днешния цигулар в изпълнителското самоусъвършенстване, за да предаде максимално правдиво вече написания огромен репертоар. При наличието на толкова гениална музика, страхът и липсата на увереност в артиста към собствените качества в сферата на композицията е разбираем. Репертоарът, оставен от ръката на цигуларите за цигулари е безценен дар, който трябва да служи за вдъхновение и стимул на смели и отдадени на сериозното изкуство личности. Ярък представител на тази линия присъства и в българското цигулково изкуство – виртуозът, педагог и композитор Петър Христосков, за когото често се казва, че чрез творчеството си е направил това за България, каквото Х. Виенявски е направил за Полша.

Особено впечатление прави и един цитат от който започва представянето на личността на Петър Христосков чрез анализ на собствените думи на артиста за значимостта на трите ярко изразени сфери в живота му – тези на изпълнителя, педагога и композитора.

„Когато на 26 години станах доцент, а няколко години след това – и професор по цигулка в БДК, вече имах съвсем ясно поставени пред себе си три главни цели в живота си. Разбрах – и действителността после го потвърди, че едновременно преследване и на трите е извънредно трудно и понякога дори ми се струва непосилно. Но нямах, нямам и сега сили да се откажа от нито една от тях“.

Конструирана по този начин, главата има за цел да допринесе за познанието на цялостния образ на Петър Христосков, черпейки от негови лични разсъждения, разгледани от докторанта във видео и аудио записи – важен източник за изследването, състоящ се предимно от неиздадени интервюта с него.

Трета глава се фокусира върху анализ на стилистичните, интерпретационни и технически особености в трите концерта за цигулка от Петър Христосков. По отношение на музикалната

форма, Христосков използва в концертите си нестандартни решения. Първите два концерта (оп. 6 и оп. 9) са написани в четиричастна циклична форма, позната в цигулковия концертен жанр чрез първия концерт за цигулка от Д. Шостакович, както и концертите на Игор Стравински и Албан Берг. Поради характерната за симфоничния жанр форма, неминуемо като паралел се явява и избора на втора част – Scherzo, която е най-изявена във фолклорно-интонационно и ритмично отношение и в двата концерта. Друг такъв паралел е трета част, която е лиричен център и в двете творби. За третия концерт (оп. 35) Петър Христосков избира едночастна форма. Това решение придава усещане за прозвучаване на творбата в по-компактен и интимен план – „като на един дъх“. Сравнявайки трите концерта за цигулка от П. Христосков се забелязват цялостни връзки между тях. Загадъчната и мистична звучност е отличителна черта, както във въведенията, така и във финалите на първи и трети концерт. При двете творби се забелязва интересен подход, с който авторът рамкира цикъла – първа тема от първа част звучи в самия финал на произведенията.

Направен е опит (по думите на Калина Митева) за кратко обобщено представяне на някои стилови особености в концертите, свързани с музикалната форма, ролята на оркестъра, основни принципи на развитие, хармоничен език, полифонични принципи, построение на мелодията, ритъм и основни изразни средства, както и похвати, използвани в цигулковата партия. Всъщност, мога да кажа, че докторанта Калина Митева прави един блестящ музикален анализ на цигулковите концерти на Петър Христосков, и то с детайлни нотни примери. Разгледани са всички концерти за цигулка и оркестър, подредени в хронологичен ред както следва:

- Концерт за цигулка и оркестър № 1, оп.6 (1958),
- Концерт за цигулка и оркестър № 2, оп.9 (1961)
- Концерт за цигулка и оркестър № 3, оп.35 (1984).

Към всеки от концертите е включена кратка историческа справка. На базата на личния изпълнителски опит подробно са изведени технически и интерпретационни особености. Направен е и музикален анализ, който е необходим при изясняване на структурата и характера на тематичния материал.

Композиторът използва изключително разнообразни изразни средства и похвати и в цигулковата партия. Той има особено отношение към тембъра, затова и употребата на ефекти наподобяващи звуци на природни картини и народни инструменти са често срещани в концертите. Авторите изисквания към виртуозността на изпълнителя са изразени чрез разнообразие от бързи, скачащи щрихи, остри акценти, често използване на акордова техника. Всичко това придава устременост и блясък на бързите части в концертите. Въпреки техническите трудности, които са предизвикателство за изпълнителя, авторът спомага чрез своя собствен опит на цигулар-виртуоз.

Напълно съм съгласен с изброените приноси моменти в настоящия дисертационен труд, като ще отбележа най ярките по мое мнение :

- За първи път като обект на научна разработка се разглеждат Концертите за цигулка и оркестър на Петър Христосков от гледната точка на изпълнителя интерпретатор, като важна част от репертоара за цигулка от български композитор.
- Изведени са специфични технически трудности и интерпретационни проблеми в соловата партия на концертите. Предложени са конкретни решения, които биха могли да послужат като отправна точка на бъдещите изпълнители.

- Изследвани и анализирани са характерни стилови черти в цигулковите концерти на П. Христосков, на базата на сравнителен анализ на трите творби.
- Приложено е описание на ранна версия на първа част от Концерт №1 за цигулка и оркестър на П. Христосков, анализирано чрез документален запис в изпълнение на автора. Както Калина Митева добавя, досега наличието на тази версия не е споменато в предишни статии и научни трудове, посветени на Христосков, и би могло да бъде обект на по-нататъшно изследване.

Като имам предвид изложеното до тук, изказвам високата си оценка за предложението дисертационен труд, като поздравявам и проф. Елисавета Казакова като научен ръководител,

и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Калина Тошкова Митева образователната и научна степен „доктор“ в направление 8.3 Музикално и танцово изкуство.

10.05.2021г.

София

рецензент:.....

(проф.д-р Адриан Георгиев)

